

**ŘÍKÁ SE, ŽE SLON NIKDY NEZAPOMÍNÁ. NIKDO VÁM
ALE NEŘEKNE, ŽE VY NIKDY NEZAPOMENETE NA
SLONA.**

Bill Murray

VE SLONÍM RÁJI

Ráno v Tarangire Lodge – Sloni u bazénu – Prasata a tse-tse – Gepardi na lovu – Obklíčení slony – Válka s tse-tse – Slon Válečník – Přeháňka s voduškami – Rozmluva o cestování

Probudí mě červená záře. Vchodem obráceným na východ do našeho stanu pronikají ranní červánky, za chvíli vyjde slunce. Jsem v Tarangire, jednom z nejlepších národních parků na slony ve východní Africe.

Náš stan stojí na kraji údolí nad řekou, po které se národní park jmenuje. Má vysoký strop, i bezmála dvoumetrový Honza v něm může pohodlně stát. V zadní části má zděnou přístavbu s koupelnou a záchodem, vpředu je ložnice se třemi velikými dřevěnými postelemi.

Vedle mě spí Honza s Davidosem. Všechny postele tady mají dřevěné rámy, na kterých je zavěšená moskytiéra z tenké záclonové sítě. Když člověk vlez do postele, je dobré se přesvědčit, že dovnitř nevletěl žádný komár. A pečlivě za sebou moskytiéru zatáhnout.

Jsem hrozně natěšený na první safari. Chci vidět východ slunce. Vylézám z postele, v pyžamu vklouznu do sandálů a vezmu batoh s foťákem. Tíše rozepínám vchod, abych neprobudil spící kluky, a lezu na verandu před stanem. Venku je příjemné chladno, lehce pod dvacet stupňů. Odpoledne to bude horší.

Tarangire Wildlife Lodge je otevřená do volné krajiny. Není tu žádný plot, žádná bariéra mezi mnou a divokým bušem. Kolem centrální restaurace stojí v řadě velké safari stany a kulaté chatky – rondavely. Co se mě týče, mám radši stany. V chatičce má člověk pocit bezpečí, zatímco ve stanu hrozí smrtelné ohrožení skrze hady, lvy, škorpióny, slony, ježky a jiné hrůzy. Alespoň co se týká mojí ženy Lídy.

Když jsme včera přijeli, mezi stany pobíhali dikdikové, nejmenší antilopky, jaké tu žijí, velké asi jako srnče. A když jsme šli po večeri do stanu, provázal nás masajský strážce s baterkou a ostrým asagajem. Prosvítil každý keř a stín podél pěšiny, šelmy se sice lidským obydlím vyhýbají, ale co kdyby.

Hned vedle pěšiny se terén prudce svažuje do údolí. Krajina připomíná park, ze zlatavé trávy vyrůstají trnité *tortilis* (akácie zkroucené) s deštníkovou korunou, křovinaté akácie s bílými trny, keřovité *commiphora* (myrhovníky) a *terminalie* (vrcholáky). Na druhé straně údolí se tyčí mohutné kmeny baobabů, šedavé jako sloní hřbety. Stromy rostou daleko od sebe, krajina je dobře prostupná a zvěř je vidět do daleka. Údolím přetahuje stádo vodušek znamenáných promíchané s impalami, dominantní samec vodušky s mohutnými rohy vede skupinu samic a odrostlých mláďat, žárlivě si střeží stádo před ostatními samci, a dokud mu vystačí síla, budou tyhle samice jeho. Na dně údolí raší svěže zelená tráva, mezi voduškami se popásají impalí samci s lyrovitými rohy, v angličtině by se řeklo *rams*, berani, ale překlad do češtiny nefunguje. Mládenecká skupina z uctivé vzdálenosti následuje chovné stádo impalích samic s mláďaty, je to stejně jako u vodušek, vůdčí samec si chrání své samice a jiné samce k nim nepustí. O kus dál se k řece blíží tlupa paviánů, člověku by stačilo posedět před stanem a dívat se na tu krásu afrického úsvitu, nemusíme ani na safari. Včera večer přes řeku přešlo stádo buvolů, pomalu pak táhli údolím do kopce, ještě v černočerné africké noci bylo slyšet jejich bučení.

Zaposlouchám se do ranního afrického koncertu. Nejhlasitější z ptáků je africká hrdlička, její projev je trochu podobný evropskému cukrování, ale mnohem melodičtější. Do toho je slyšet spousta dalších ptačích hlasů, ale nemám tušení, jakým ptákům je přiřadit. Jako ornitolog jsem naprostý žabař.

Nad akáciemi vpravo se z růžové oblohy prodere první sluneční paprsek. Oranžová záplava jako by načechrala šedobílé mráčky rozsypané po obloze, údolí je ještě ve stínu, ale paprsky už rozsvítily stany a buš za mnou. Kochám se barvami oblohy, snažím se fotit a zachytit ten kouzelný okamžik trvající jen pár minut.

Pak se otočím a chci se vrátit do stanu, abych se oblékl.
A zkamením.

Asi třicet metrů za naším stanem pod stromy stojí skupinka pěti slonů. Stojí v naprostém klidu, bez pohnutí. Jen jeden z nich zamával ušima, nebýt toho pohybu, možná bych si jich nevšiml. Až doteď jsem nevěděl, že sloni odpočívají i za úsvitu. Myslel jsem, že to dělají jen po poledni, v čase největšího slunečního žáru.

Mezi mnou a slony je jen padesát metrů travnaté savany. Žádná bariéra, žádný plot, jenom nazlátlá tráva a pár keříků. Sloni tíše stojí a odpočívají, nasvíceni zlatým ranním sluncem.

Největší slon znovu zamává ušima. Dívá se přímo na mě, zvedne chobot a zkoumá vítr. Určitě mě vidí. Musí mě vidět.

Pak se pomalu otočí a bezhlesně vykročí do buše. Ostatní jej následují. Poslední fotka na rozloučenou a jdu vzbudit kluky.

„Vstávejte, slunce už vyšlo!“

Kluci se protahují, zívají a hrabou se z pelechu.

„Před chvílí tu byli sloni! Táhle u těch stromů vzadu,“ ukazují vzrušeně.

Erhardt první nápor nemoci překonal, Wagner během několika týdnů zemřel. Pro misionáře v Rabbaï Mpia to byla další velká rána.

Johann Ludwig Krapf se téhož roku vypravil ke kmeni Wakamba. Cestoval nalehko, beze zbraní, vyzbrojen pouze velkým deštníkem. Během cesty pozoroval jak Kilimandžáro, tak Mount Kenya:

„Stalo se, že při našem odchodu 3. prosince 1849 jsem uviděl Mount Kegnia nejzřetelněji a viděl jsem dva velké rohy nebo pilíře⁹ pokryté bílou hmotou tyčít se nad obrovskou horou na severozápad od Kilimandžára.“

Krapf netušil nic o Velké příkopové propadlině, táhnoucí se na západ od hory. Proto se domníval, že vody z tajícího sněhu na Mount Kenya napájí jezero známé jako Nyanza nebo Ukerewe, které kapitán John Hanning Speke později nazval Viktoriínským jezerem.

Počátkem roku 1850 se Krapf s Jakobem Erhardtem vypravili na průzkumnou plavbu z Mombasy přes Kilwu až k ústí řeku Ruvumy, kde končilo území podléhající zanzibarskému sultánovi. Poté se Krapf vypravil do Evropy a v červnu 1850 proběhla ona památná večere, která tolik potěšila staříckého Alexandra von Humboldt.

Následujícího roku se Krapf do Afriky vrátil. Znovu se vypravil k Wakambům a připojil se ke karavaně mířící ke kmeni Kikujů žijících v okolí Mount Kenya. U řeky Tana však byla karavana rozprášena a při útoku zahynul Krapfův příznivec, náčelník Wakambů jménem Kivoi. Krapf se štěstím zachránil holý život a několik dní se sám protloukal bušemi, než dorazil zpět na území spřátelených Wakambů.

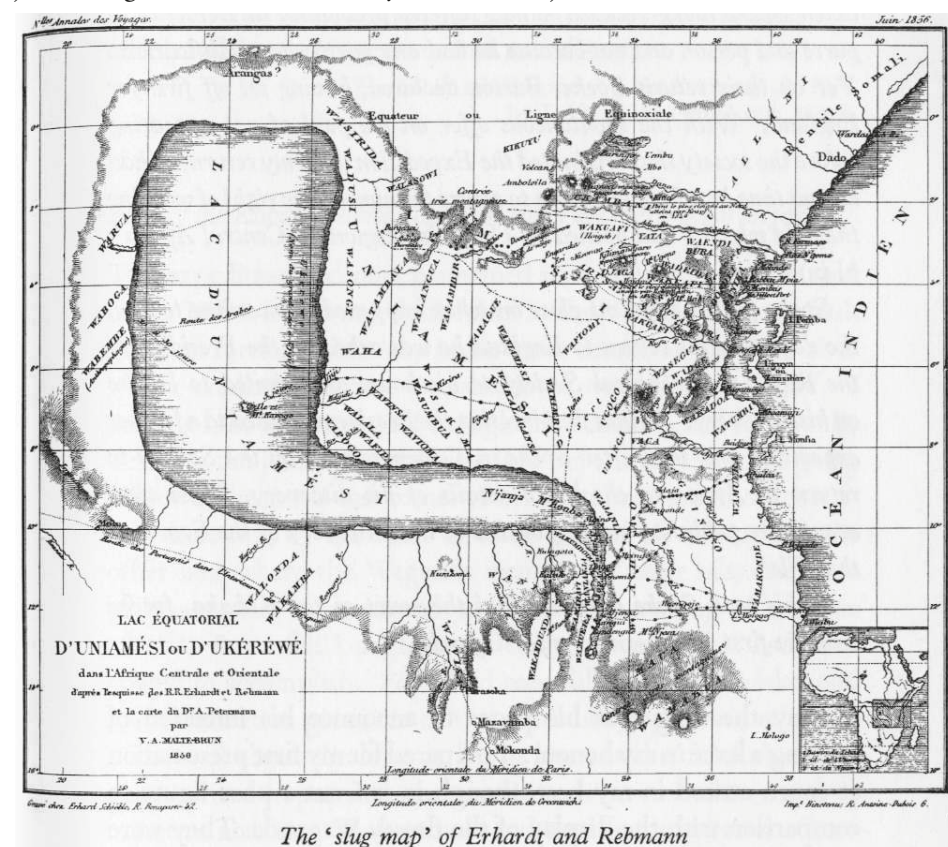
V roce 1852 podnikl Johann Ludwig Krapf svoji poslední africkou cestu, tentokrát do pohoří Usambary. Zdraví podlomené malárií však zmařilo jeho další plány. O rok později opustil východní Afriku nadobro.

Po návratu do Evropy se Krapf usadil v rodném Württembersku. Pokračoval v lingvistických studiích a dál podporoval misijní úsilí. Zemřel 26. listopadu 1881 ve věku 71 let.

V roce 1854 si Jakob Erhardt a Johannes Rebmann uvědomili, že všechny karavanní cesty z různých míst na pobřeží míří k velkému jezeru. Dostavil se ukázkový „wow moment“. Erhardt o tom píše: „V jeden a ten samý moment nám blesklo hlavou řešení problému prostou domněnkou, že tam, kde geografická hypotéza dosud předpokládala obrovské pohoří, musíme nyní hledat obrovské údolí a vnitrozemské moře.“

Tak vznikla zřejmě nejkurióznější mapa východní Afriky. Tři velká jezera – Ňasa (Malawi), Tanganika a Nyanza (Ukerewe, Viktoriino jezero) – na ní nahrazuje jediné obrovské jezero. Pro specifický tvar byla nazvána „The Slug Map“, Slimáčí mapa.

Slimáčí mapa je vůbec první mapou zachycující Kilimandžáro a Mount Kenya, dvě nejvyšší hory Afriky. Najdeme tu i další hory jako Mount Meru a posvátnou masajskou horu Oldoinyo Lengai. Na mapě se nachází i kmen jménem Arusha a všechny tři hlavní karavanní cesty: jižní trasa z Kilwy k jezeru Malawi, střední z Bagamoya do Udžidži na jezeře Tanganika a severní z Taborů k Viktoriinu jezeru.

| Slimáčí mapa

⁹ Mount Kenya má tři hlavní vrcholy – Batian (5 199 m), Nelion (5 188 m) a Point Lenana (4 985 m).

Když byla Slimáčí mapa v Anglii zveřejněna, způsobila poprask. Královská zeměpisná společnost usoudila, že je nezbytné získat přesné informace z první ruky. Najala kapitána Richarda Francise Burtona a kapitána Johna Hanninga Spekea, aby prozkoumali vnitrozemí a jezero Tanganika.

V roce 1857 se Burton a Speke vydali do Udžidži. S sebou si vzali Slimáčí mapu a o deset let starší mapu Williama Cooleyho.

Slimáčí mapa velice rychle zastarala. Po návratu Burtona a Spekea bylo zřejmé, že velká jezera jsou ve skutečnosti tři.

John Hanning Speke napsal: „*Jezero tak hrozivých rozměrů a tak nedůstojného tvaru, představující obrovského slimáka nebo snad ještě blíže ošklivého salamandra, že se každý, kdo se na ně podíval, nedůvěřivě zasmál a zavrtěl hlavou.*“

Bylo snadné se Slimáčí mapě vysmát, když už bylo zřejmé, že je všechno jinak. Možná však, že bez ní by Burtonova a Spekeho Velká africká expedice vůbec neproběhla.

Až v roce 1861 se další Evropané, pruský baron Karl Klaus von der Decken a britský geolog Richard Thornton¹⁰, dostali do oblasti Kilimandžára. Stoprocentně potvrdili Rebmannovy a Krapfovy zprávy, špatné počasí jim však znemožnilo vystoupit do větších nadmořské výšky. Decken se ke Kilimandžáru vrátil následující rok ve společnosti německého chemika Otto Kerstena. Počasí mu přálo, vystoupil do výšky 14 000 stop¹¹ a zažil sněžení.

O šest let později na Kilimandžáro vystoupil britský metodistický misionář Charles New a dosáhl hranice sněhu.

Až v roce 1898, padesát let po Rebmannovi, se Němci Hansi Meyerovi a rakouskému alpinistovi Ludwigu Purtschellerovi podařilo dojít k ledovci a vystoupit na samotný vrchol Kibo.

Johann Ludwig Krapf a Johannes Rebmann byli prvními evropskými cestovateli na území dnešní Tanzanie a Keni. Je pravda, že jejich cesty byly pouhé výlety v porovnání s velkými cestami, které měly následovat. Nejdlejší Krapfova cesta trvala pouhé dva měsíce. Burton a Speke stráví cestou do Udžidži dvacet jeden měsíc a Stanley stejnou cestu stihne za rok a dva měsíce.

Při pročítání Krapfových deníků upoutají dvě věci. Za prvé je to zaujetí a pochopení pro domorodé kmene. Ačkoliv řadu jejich zvyků vnímal z pohledu křesťanství jako rouhání a čarodějnictví, přesto byl k domorodcům nevídaně tolerantní a dokázal chápat jejich kvality a přednosti.

Dne 25. 12. 1848 si zapsal do deníku:

„*Množství Waniků se shromáždilo ve vesnici Kaya, aby si nechali složit účty od náčelníka. Dovolil totiž šejkovi Gabirimu z Mombasy pokácet více stromů pro stavbu lodí, než povolili starší kmene. Bezmocný náčelník se musel vykoupit a darovat svým lidem krávu. Taková svoboda a rovnost tu převažuje a v obecné rovině tyhle africké republiky už dávno mají, o co Evropané a Američané stále usilují. V kmeni Wanika a Wakamba je každý svobodný a nezávislý, a přesto pod kontrolou svých sousedů, takže svoboda a závislost jdou ruku v ruce. Ve skutečnosti se naše vlastní civilizované republiky mají od těchto necivilizovaných Afričanů co učit.*“

V porovnání s perspektivou ostatních cestovatelů 19. století je to zcela ojedinělý pohled. Teprve v kontrastu s přezíravým hodnocením domorodců od cestovatelů, jako byli Richard Burton nebo Samuel Baker¹², patřičně vynikne Krapfovo pokrokové myšlení.

Druhá fascinující věc vetkaná do deníků württemberského misionáře je jeho hluboká a upřímná víra v Boha. Přes všechna neštěstí, přes ztrátu manželky, dítěte a přátel zůstal reverend Johann Ludwig Krapf věrný své víře a naději. Jestliže se dnes 45 % obyvatel Tanzanie a 78 % obyvatel Keni hlásí ke křesťanství, byli to Krapf a Rebmann, kdo stáli na začátku. „*Třebaže mnoho misionářů může v zápase selhat, přesto přežijí projdou přes padlé v zákopech a získají tuto velkou africkou pevnost pro Pána,*“ napsal Krapf.

V Africe dnes žije na sedm set milionů křesťanů. Keňská anglikánská církev dodnes vnímá Johanna Ludwiga Krapfa jako svého zakladatele.

Württembergští misionáři ve svém díle uspěli.

¹⁰ Účastník Livingstonovy nepodařené zambezijské expedice v letech 1858–1864.

¹¹ 4 267 metrů.

¹² Samuel Baker byl britský cestovatel, který se svou manželkou Florence putoval proti proudu Nilu.

V roce 1864 se v Gondokoru v jižním Súdánu setkal se Spekem a Grantem na jejich cestě ze Zanzibaru přes Ugandu a po proudu Nilu. Později jako první Evropan navštívil Albertovo jezero a objevil vodopády na Victoriiině Nilu, které nazval podle prezidenta Královské zeměpisné společnosti sira Rodericka Murchisona.